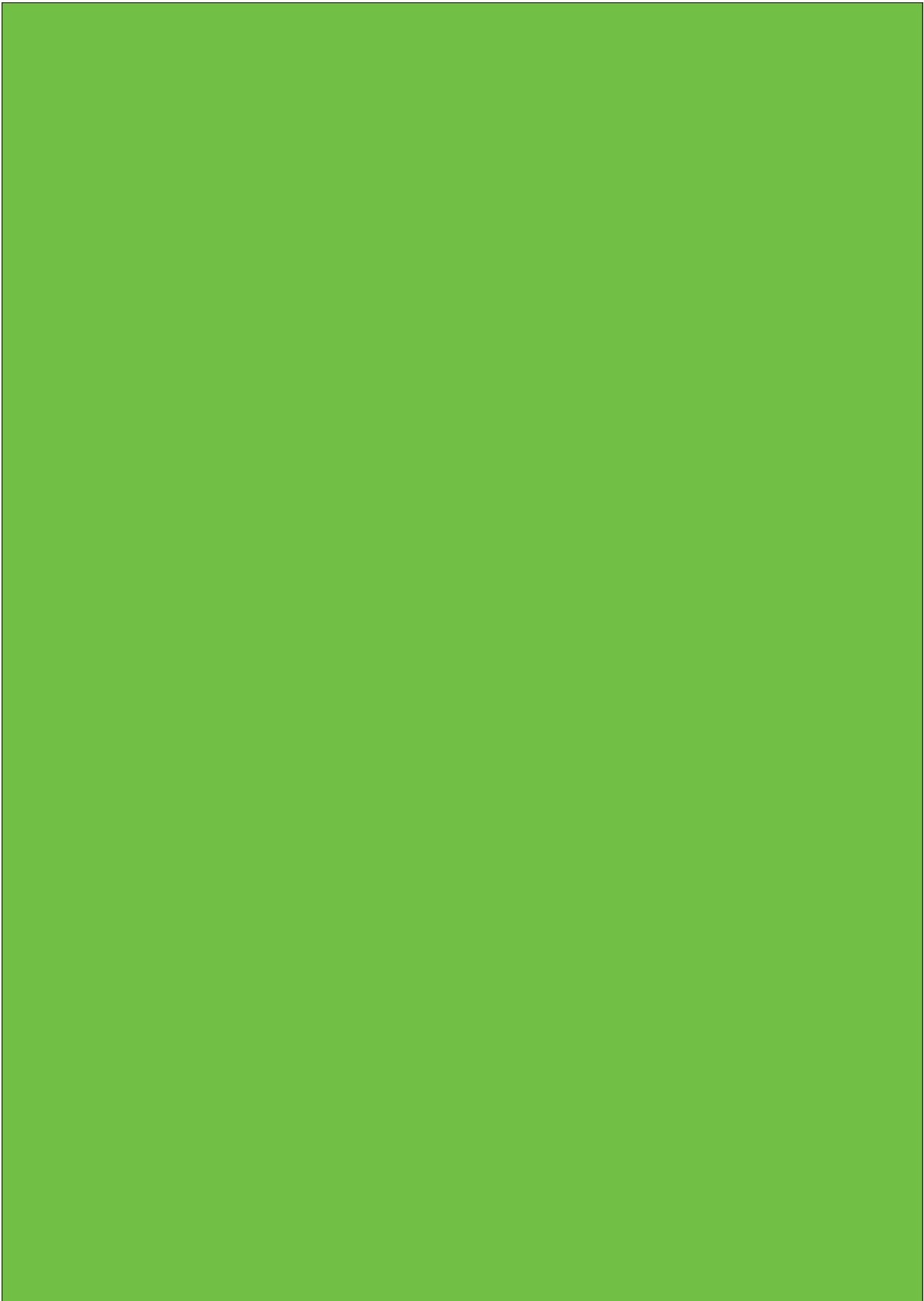

NATIONAL CIVIL- SAMFUNDSSTRATEGI

En styrket inddragelse af
civilsamfundet og frivillige organisationer
i den sociale indsats

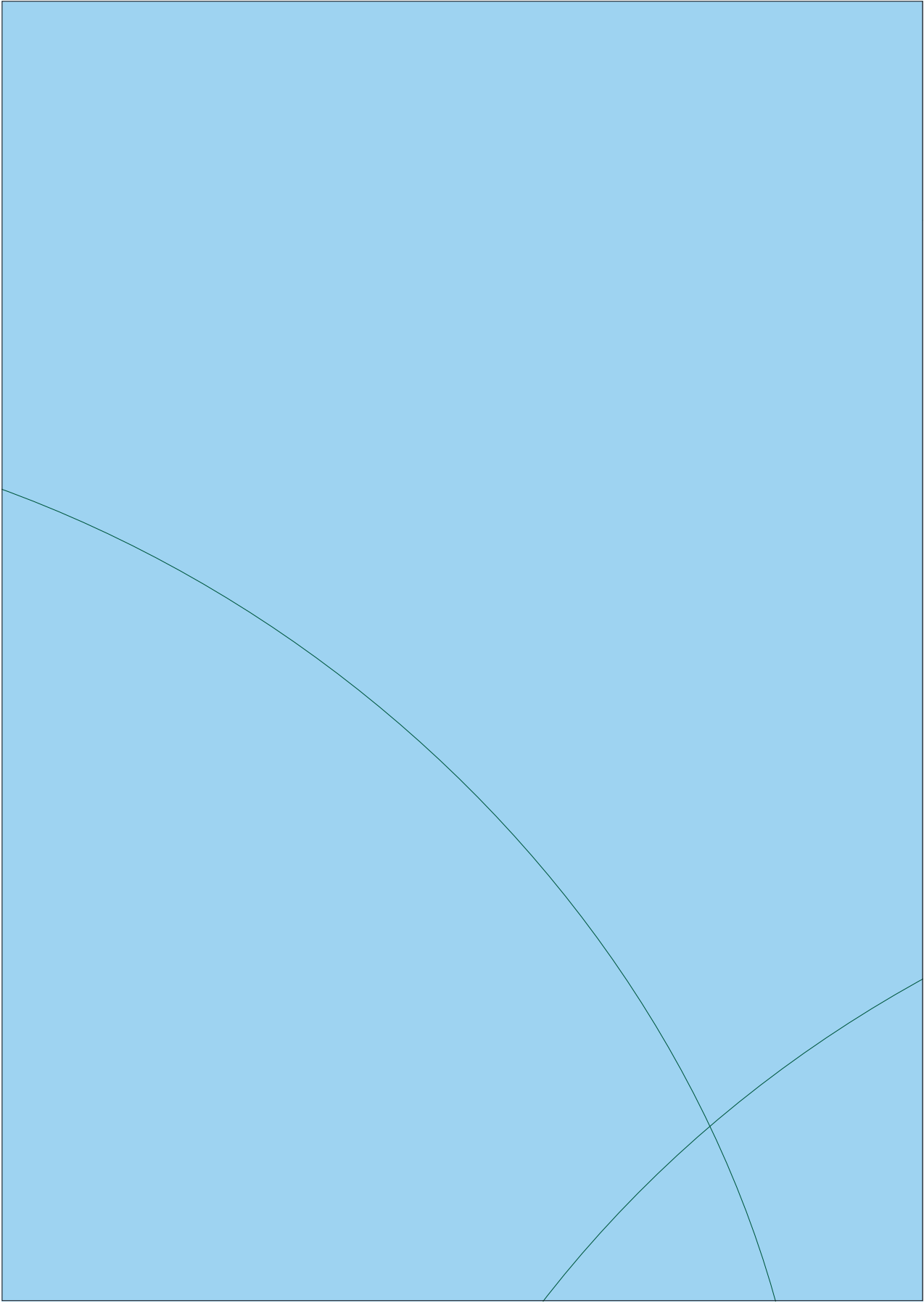
REGERINGEN Oktober 2010

NATIONAL CIVIL- SAMFUNDSSTRATEGI

En styrket inddragelse af
civilsamfundet og frivillige organisationer
i den sociale indsats

REGERINGEN Oktober 2010

Indhold

Indledning	4
Den frivillige sektor	5
Regeringens indsats	6
En strategi for civilsamfundet på det sociale område	9
Udfordringer	9
Løsning	10
Målsætninger	11
Indsatsområder	
1: Styrke innovation og udvikling	14
2: Fremme aktivt medborgerskab og frivillighedskultur	23
3: Styrke de frivillige organisationers virke	30
4: Styrke det tværgående samarbejde	34

Indledning

Vi indgår alle som en del af civilsamfundet. Civilsamfund bruges som en fællesbetegnelse for de aktører og grupperinger, som eksisterer imellem og uafhængigt af privatsfæren, markedet og det offentlige i et demokratisk samfund. Grænserne mellem de forskellige sfærer er dog ofte ikke helt klare, og mange aktiviteter i samfundet går på tværs heraf.

Civilsamfundet lader sig med andre ord vanskeligt afgrænse. Civilsamfundet er f.eks. foreninger, fonde, selvejende institutioner, grupper, interesseorganisationer, netværk og meget andet. Civilsamfundet er f.eks. også friskoler, fodboldklubber og ikke mindst de mange aktive medborgere i boligområder og frivillige i organisationer.

Civilsamfundet knytter os sammen som samfund, fordi civilsamfundet bærer nogle grundlæggende værdier i det danske samfund. Værdier som demokrati, personligt ansvar og samfundssind trives og udvikles i civilsamfundet. Civilsamfundet er med andre ord grundlaget for aktivt medborgerskab og sammenhængskraft i samfundet.

Civilsamfundet udgør derfor en samfundsmæssig *værdi*, som regeringen ønsker at værne om og udvikle.

Civilsamfundet udgør også en stor samfundsmæssig ressource. Hvor stor, er vanskeligt at sætte tal på, fordi værdier som medborgerskab og sammenhængskraft ikke kan gøres op i tal. Vi ved dog, at ca. 35 pct. af de voksne danskere yder en frivillig indsats. Mange tusinde danskere er således en aktiv del af civilsamfundet og endnu flere har glæde af den indsats, som civilsamfundet bidrager med.

Civilsamfundet udgør derfor en samfundsmæssig *ressource*, som regeringen ønsker at værne om og udvikle.

Den frivillige sektor

Civilsamfundet har på mange måder banet vejen for det velfærdssamfund, vi kender i dag. Særligt har de frivillige sociale organisationer spillet en væsentlig rolle. Mange af velfærdssamfundets bærende institutioner, som daginstitutioner og plejeboliger, er udsprunget af frivillige initiativer. I dag spiller frivillige organisationer en anden, men fortsat væsentlig rolle.

Den frivillige sektor

Den frivillige sektor tæller godt 100.000 frivillige foreninger og organisationer i Danmark, heraf udgør størstedelen lokale og regionale foreninger (ca. 83.000). Derudover er der ca. 8.000 selvejende institutioner, ca. 6.200 almennyttige fonde og ca. 3.000 landsdækkende organisationer. (Thomas Boje (2006): Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning.

Den frivillige sektor er som det øvrige civilsamfund kendetegnet ved stor mangfoldighed. Aktørerne organiserer sig forskelligt og agerer inden for mange forskellige områder som f.eks. kultur og fritid, politik, arbejdsmarked, miljø, integration og det sociale og sundhedsmæssige område. Der er også stor forskel på graden af frivillighed i organisationerne. Nogle organisationer er 100 pct. baseret på en frivillig indsats, hvorimod der i andre organisationer 'kun' forekommer frivilligt arbejde i bestyrelsen.

Derfor kan organisationerne noget forskelligt, og der er stor variation i de mange tilbud, der eksisterer. De frivillige organisationer yder således meget forskellige indsatser og efterspørger frivillige med meget forskellige kompetencer. I nogle organisationer er de frivillige f.eks. uddannet til at yde højt kvalificeret rådgivning. I andre organisationer forudsætter den frivillige indsats ikke specifikke kompetencer.

Regeringens indsats

Regeringen har i sit arbejdsprogram "Danmark 2020" tilkendegivet, at regeringen ønsker en styrket inddragelse af civilsamfundet og frivillige organisationer i det sociale arbejde, og at regeringen derfor vil udarbejde en strategi for systematisk inddragelse af civilsamfundet og kvalificerede frivillige organisationer i arbejdet med socialt udsatte personer og familier. Strategien skal blandt andet identificere områder, hvor brug af frivillige og private kan styrke den sociale indsats. Det kan f.eks. være i forhold til at opsøge personer og familier, som er i fare for eller har mistet tilknytning til samfundet, eller i forhold til at etablere og drive tilbud målrettet sårbare grupper.

Regeringen vil, når strategien skal udmøntes, tage initiativ til at samle de relevante aktører, herunder relevante frivillige organisationer og KL, til en bred proces, således at initiativerne i strategien i deres udformning bliver bredt forankret.

Regeringen har allerede tidligere taget en række initiativer for at styrke civilsamfundet og den frivillige indsats på det sociale område. En række af initiativerne fremgår i det følgende:

Tidligere initiativer for at styrke civilsamfundet og en social indsats

- **Sammenhængende frivilligpolitikker.** Regeringen har nedsat et udvalg, der i foråret 2010 er kommet med en række anbefalinger til at styrke det lokale samarbejde mellem kommune, frivillige foreninger og erhvervsliv.
- **Frivilligrådet.** Regeringen nedsatte i 2008 Frivilligrådet, der rådgiver socialministeren og Folketinget om den frivillige sektors rolle og indsats i forhold til sociale udfordringer.
- **Permanent støtte til frivilligcentre.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne i efteråret 2009 gjort støtten til de lokale frivilligcentre i kommunerne permanent.
- **Frivillig gældsrådgivning.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne taget initiativ til at give støtte til etablering af frivillig gældsrådgivning, der har til formål at hjælpe socialt udsatte mennesker.
- **Frivilligt forløb på ungdomsuddannelser.** Regeringen har taget initiativ til, at alle, der tager en ungdomsuddannelse, fra skoleåret 2009/2010 tilbydes et forløb med frivilligt arbejde.
- **Fritidspas.** Som en del af satspuljeaftalen for 2010 er der i perioden 2010-2013 afsat i alt 81,7 mio. kr. til udbredelse af erfaringerne fra "Forsøg med fritidspas".
- **Deltagelse i idræts- og foreningslivet for børn af vanskeligt stillede forældre.** Ordningen bidrager til, at udsatte børn og unge – herunder især nydanske børn og unge – kan deltage i idrætslivet på lige fod med deres kammerater og opnå en varig tilknytning til foreningslivet.
- **Forretningsdrevent samfundsansvar.** Regeringen har siden 2008 arbejdet aktivt med at udbrede kendskabet til, at danske virksomheder kan øge deres konkurrenceevne og skabe værdi for deres forretning ved at arbejde med samfundsansvarlige aktiviteter (CSR).
- **Center for Socialt Entreprenørskab.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne støttet Center for Socialt Entreprenørskab med i alt 10,9 mio. kr. over en fireårig periode.
- **Center for Socialøkonomi.** Regeringen har sammen med satspuljepartierne støttet Center for Socialøkonomi med i alt 10,6 mio. kr. over en fireårig periode.

Staten kompenserer samtidig kommunerne for en del af kommunernes støtte til frivilligt socialt arbejde. Servicelovens § 18 forpligter landets kommuner til hvert år at afsætte et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde. Som kompensation herfor modtager kommunerne et tilskud fra staten via bloktilskuddet, der i 2010 udgør i alt 148,4 mio. kr. Herudover er en række puljer på forskellige ministerområder målrettet frivillige foreninger. De vigtigste puljer fremgår af bilag 1.

En strategi for civilsamfundet på det sociale område

Danmark har en lang tradition for, at borgerne er engagerede i frivillige organisationer. Ofte anvendes begrebet 'foreningsdanmark' om denne tradition. Vi har derfor et godt udgangspunkt for at udvikle civilsamfundet yderligere.

Regeringens ambition er at styrke civilsamfundet og sikre en mere systematisk inddragelse af civilsamfundet i den sociale indsats ved bl.a. at sammentænke civilsamfundets aktiviteter og den sociale indsats.

Ambitionen skal ses i sammenhæng med en række udfordringer:

Udfordringer

- **Hvordan understøtter vi i højere grad, at civilsamfundet kan bidrage til at udvikle og udfordre den sociale indsats?** Civilsamfundet rummer et stort potentiale for at sikre innovation og udvikling af den sociale indsats. Civilsamfundet kan i langt højere grad, end vi ser i dag, inddrages i den forebyggende og opsøgende sociale indsats og derved også identificere helt nye områder, hvor civilsamfundet kan spille en rolle. Der er derfor behov for at prioritere udviklingen af nye samarbejdsmodeller mellem forskellige aktører.
- **Hvordan fremmer vi aktivt medborgerskab?** Sammenlignet med andre lande har Danmark et forholdsvist højt civilt engagement. Men i f.eks. Sverige og Norge, som vi ofte sammenligner os med, er der imidlertid flere, der yder en frivillig indsats end i Danmark. I Danmark yder ca. 35 procent af den voksne befolkning en frivillig indsats, hvorimod det i Sverige og Norge er henholdsvis 51 og 48 pct.
- **Hvordan sikrer vi rekruttering og fastholdelse af frivillige i den sociale indsats?** I Danmark yder 6 pct. af de voksne danskere en frivillig social indsats, mens tre gange så mange yder en frivillig indsats på f.eks. kultur- og fritidsområdet. I Sverige og Norge er andelen af frivillige på socialområdet dog også betydeligt mindre end på f.eks. kultur- og fritidsområdet.
- **Forskellighed udgør en styrke, men også en meget direkte udfordring.** De frivillige organisationer er forskellige og har derfor meget forskellige forudsætninger og kompetencer for at indgå i et ligeværdigt samarbejde med den offentlige eller private sektor. Der er derfor et behov for at styrke de frivillige organisationers muligheder for at indgå i forskellige samarbejdsmodeller.

- **At forstå hinandens ståsted.** Samarbejdet mellem kommuner, erhvervsliv og frivillige organisationer fungerer godt flere steder, men det kan blive bedre. Manglende viden og indsigt i hinandens arbejdsvilkår og indsats er ofte en barriere for samarbejdet.
- **Klare spilleregler.** Det er ofte en udfordring i forbindelse med at inddrage civilsamfundet i løsningen af sociale opgaver, at der i det konkrete samarbejde mellem eksempelvis frivillige og en offentlig institution kan opstå tvivl om retningslinjer for samarbejdet og fortolkningen af de regler, der danner rammen om opgavevaretagelsen.

Løsning

Regeringen ønsker at afsætte 100 mio. kr. over de næste fire år til at styrke civilsamfundet på det sociale område. Med en civilsamfundsstrategi vil regeringen fremme aktivt medborgerskab og systematisk inddrage civilsamfundet og frivillige organisationer i arbejdet med socialt udsatte personer og familier.

Strategien tager blandt andet afsæt i Frivilligrådets reformoplæg, som udkom i april 2010, samt ikke mindst socialministerens dialog med en række frivillige organisationer, der har bidraget med konkrete input til arbejdet med strategien.

Frivilligrådet

Frivilligrådets opgave er at rådgive socialministeren og Folketinget om den frivillige sektors rolle og indsats i forhold til sociale udfordringer. Rådets formål er at bidrage til den offentlige debat om den frivillige sektors rolle i udviklingen af velfærdssamfundet, herunder sektorens samspil med den offentlige sektor og erhvervslivet. Det nuværende Frivilligråd er udpeget fra den 1. juli 2008 til den 1. juli 2011.

Herudover tager strategien afsæt i regeringens tidligere indsats på området, herunder udvalgsarbejdet vedr. sammenhængende kommunale frivilligpolitikker. Og endelig skal strategien ses i sammenhæng med regeringens kommende ghettostrategi.

Målsætninger

Med den styrkede indsats og de konkrete indsatser i strategien har regeringen følgende målsætninger:

- Et civilsamfund, der er opsøgende og kan skabe kontakt til borgere, der ikke kan nås af det offentlige.
- Et civilsamfund, der bidrager til at styrke den tidlige, forebyggende og opsøgende sociale indsats.
- En styrket investering i civilsamfundet, som bidrager til fortsat innovation og udvikling i det sociale arbejde.
- En frivillighedskultur, hvor det er helt naturligt at involvere sig aktivt i det danske samfund. Regeringens konkrete mål er, at 50 pct. af den voksne danske befolkning yder en frivillig indsats senest i 2020.
- Et mangfoldigt civilsamfund baseret på udvikling af medborgerskab med rum til alle, der ønsker at yde en frivillig indsats.
- Et civilsamfund, der samarbejder på tværs af social-, sundheds-, bolig-, integrations-, beskæftigelses- samt skole- og idrætsområdet om at løse sociale problemstillinger.
- Et civilsamfund, der samarbejder med den offentlige sektor og det private erhvervsliv om at løse sociale problemstillinger for dermed at skabe nye samspil i samarbejdet.

Med strategien ønsker regeringen at sætte fokus på civilsamfundet som en væsentlig del af velfærdssamfundet. Og med strategien ønsker regeringen at sikre et velfungerende samspil, hvor civilsamfundet og det private erhvervsliv indgår i et tæt samspil med den offentlige sektor om at give borgerne de bedst mulige vilkår og den størst mulige kvalitet i de tilgængelige tilbud.

Civilsamfundet kan nemlig noget, som det offentlige ikke kan. Civilsamfundet og særligt den frivillige sektor har for det første en rummelighed og bredde, som det offentlige ikke kan tilbyde. For det andet har det stor betydning, at civilsamfundet netop ikke repræsenterer en offentlig myndighed. Civilsamfundet kan f.eks. nå grupper, der af den ene eller anden grund ikke ønsker eller ikke

har tradition for at have kontakt til det offentlige. Og endelig for det tredje kan civilsamfundet fungere som en afgørende med- og modspiller til den offentlige sektor ved at udvikle og afprøve nye løsninger og få nye idéer til, hvor og hvordan den sociale indsats kan forbedres.

Eksempler på indsatser, der ikke kan erstattes af offentlige tilbud eller lovgivning.

Børns voksne venner: Når et barn med kun én forælder opnår tilknytning til en voksen rollemodel, er det fremmende for barnets udvikling og trivsel.

Ventilen: I de 13 Ventiler rundt om i landet mødes ensomme unge og frivillige til snak, hygge, madlavning mv., og der arrangeres ture og arrangementer med jævne mellemrum.

Mødrehjælpen: Mødrehjælpen rådgiver blandt andet unge mødre i forhold til det kommunale sagsbehandlingssystem.

Natteravnene: Natteravnene bidrager til at sikre et trygt natteliv ved at frivillige forældre og lokale ildsjæle vandrer i deres lokalområde i gule karakteristiske jakker.

AA og NA: Stof- eller alkoholmisbrugere som er blevet misbruset kvit, hjælper, støtter og fastholder hinanden i et liv uden misbrug. Det er et af de mange eksempler på, hvad selvhjælpsarbejdet kan.

Mentorordning: Frivillige mentorer stiller deres engagement, viden og personlige netværk til rådighed for udsatte nydanskere, der mangler en tilknytning til arbejdsmarkedet og samfundet generelt.

Civilsamfundets store styrke er netop uafhængigheden og dermed muligheden for i højere grad at tage udgangspunkt i lokale forhold, idéer og tiltag frem for central regulering. Regeringen ønsker derfor aktivt at understøtte de tidligere nævnte målsætninger uden at gå på kompromis med civilsamfundets uafhængighed og uden at styre udviklingen i civilsamfundet fra centralt hold.

Indsatsområder

For at imødekomme de opstillede målsætninger vil regeringen igangsætte en række initiativer under følgende fire indsatsområder:

- 1. Styrke innovation og udvikling i den sociale indsats.**
- 2. Fremme aktivt medborgerskab og frivillighedskultur.**
- 3. Styrke de frivillige organisationers virke.**
- 4. Styrke det tværgående samarbejde.**

De enkelte indsatsområder og tilhørende initiativer beskrives nærmere på siderne 14-39.

Indsatsområde 1

Styrke innovation og udvikling

En systematisk inddragelse af civilsamfundet i opgaveløsningen skaber muligheder for nye perspektiver på innovation og udvikling i den sociale indsats. Regeringen vil derfor tage en række initiativer, der understøtter udviklingen af nye organisations- og samarbejdsformer i den sociale indsats. F.eks. har erfaringer med nye organisationsformer, der kombinerer tænkningen i den offentlige sektor og det private erhvervsliv, været yderst positive. Formålet er at tænke nyt og give civilsamfundet mulighed for at spille en rolle på helt nye områder som f.eks. den tidlige, forebyggende og opsøgende indsats.

Nye organisations- og samarbejdsformer kan bidrage til nye løsninger og derved give civilsamfundet mulighed for at spille en rolle på helt nye områder.

EKSEMPEL **Sundhedsbussen**

I Faaborg – Midtfyn Kommune har man etableret et mobilt sundhedscenter. Det er en autocamper, som i daglig tale hedder Sundhedsbussen. Sundhedscentret blev etableret som en konsekvens af, at kommunen efter strukturreformen fik nye opgaver, for eksempel støtte til patientforeningerne. Sundhedsbussen skal medvirke til at skabe rammer for en sund levevis, at etablere forebyggende og sundhedsfremmende tilbud til borgerne og etablere samarbejder med virksomheder og frivillige organisationer. Virksomhedssamarbejdet kan for eksempel bestå i sundhedscheck af de ansatte såvel som formidling af kampagner om sund mad og rygestop kurser. Projektet startede som et forsøgsprojekt, men er nu etableret som en permanent ordning i Faaborg – Midtfyn Kommune.

Civilsamfundet spiller en helt særlig rolle i den forebyggende indsats. Et eksempel er, at frivillige organisationer ofte yder en indsats over for borgeren på et tidspunkt, hvor kommunen eller andre myndigheder endnu ikke er involveret i sagen. Ved at inddrage civilsamfundet mere systematisk i den sociale indsats er det således muligt at styrke den forebyggende, opsøgende og tidlige indsats yderligere og udbrede indsatsen til andre og helt nye områder.

Det kan f.eks. være i forhold til ensomme unge og ældre. Det kan være i forhold til veteraner (hjemvendte soldater). Eller det kan være i forhold til sårbare unge mødre, hvor et eksempel er planerne om forsøg med familiehuse, hvor kommunen og en frivillig forening indgår et partnerskab om at hjælpe unge sårbare mødre til f.eks. at påbegynde en uddannelse eller opnå varig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Et andet eksempel er Mødrehjælpens projekt "I gang", hvor unge, sårbare gravide og mødre hjælpes i gang med uddannelse og job samt styrkes i deres forældre-rolle. Og når det gælder alkoholmisbrugere, kan de frivillige f.eks. være en hjælp i den første tid efter afgang.

De frivillige kan også fungere som mentorer, rådgivere eller vejledere i forhold til at hjælpe socialt udsatte på fode igen. Det kan være som formidlere af viden om forskellige muligheder – som f.eks. "Mikrolån", hvor flere socialt udsatte og hjemløse nu driver deres egne små virksomheder på baggrund af mikrolån.

Det er regeringens ønske, at den frivillige sektor skal spille en stærkere rolle i det forebyggende sociale arbejde. Det betyder, at det på bolig-, sundheds-, ældre-, handicap- og integrationsområdet er vigtigt at sætte fokus på de muligheder, den frivillige sektor har for at indgå i en tidlig og forebyggende indsats. Indsatser som f.eks. har til formål at opsøge familier og personer, som er i fare for eller har mistet tilknytningen til samfundet.

De frivillige kan spille en væsentlig rolle i forhold til rådgivning, de kan bidrage til at identificere udviklingstendenser, identificere nye sociale udfordringer og byde ind med løsninger på nye sociale opgaver.

Regeringen mener, at der er potentiale for yderligere innovation og styrkelse af de frivilliges muligheder for at indgå på nye områder.

Regeringen ønsker derfor at afsætte midler til, at man inden for en række forskellige sociale områder målrettet kan eksperimentere med og udvikle nye løsninger baseret på civilsamfundets medvirken.

Initiativer

Pulje særligt til pilotprojekter, hvor forskellige samarbejdsmodeller inden for nye områder afprøves – bl.a. i forhold til forebyggende indsatser og opsøgende arbejde: Civilsamfundet, herunder de frivillige organisationer, er en stor ressource, og mange af de tilbud og aktiviteter, der foregår i civilsamfundet, er i sig selv forebyggende og opsøgende indsatser. Med etableringen af en pulje til pilotprojekter er det ambitionen at skabe rum for udvikling og innovation af sociale indsatser. Puljen skal være med til at sætte fokus på særligt udvalgte temaer som f.eks.:

- Forebyggelse af ensomhed blandt unge og ældre.
- Den opsøgende indsats over for socialt udsatte personer og familier samt de, som er i risiko for at blive det.
- Partnerskabsprojekter.
- Projekter, der er målrettet og baseret på frivilligt engagement, og som håndterer nogle af de mange sociale udfordringer, der præger udsatte boligområder.
- Projekter, som er målrettet og baseret på idræts- og foreningsaktiviteter, f.eks. social integration af udsatte børn.

Dette er et vigtigt indsatsområde at fokusere på, netop fordi civilsamfundet allerede har en lang række aktiviteter, som kan udvikles og inddrages i det forebyggende og opsøgende arbejde og således skabe bedre vilkår for borgerne.

EKSEMPEL

Patientstøtter på Hillerød Hospital

Dansk Røde Kors i Hillerød har i samarbejde med Hillerød Hospital etableret en ordning med frivillige på hospitalet. Ordningen har siden sommeren 2008 været permanent efter et indledende pilotprojekt, hvor frivillige indgik i forskellige opgaveløsninger på hospitalet. Der er 25 frivillige patientstøtter henholdsvis på akut-observationsafsnit og på mave-/tarmkirurgisk afsnit.

Patientstøtternes opgaver har social- og menneskelig karakter og er et servicetilbud til sårbare patienter og pårørende, som har behov for – og ønsker medmenneskelig støtte – i forbindelse med opholdet på sygehuset. Opgaverne skal imødekomme patienters og pårørendes individuelle behov, og de har samme karakter, som det en besøgende eller en pårørende ville kunne være behjælpelig med. Patientstøtterne er også at finde i Informationen ved hovedgangen og i Skadestuens venteværelse. Her vil patientstøtterne være behjælpelig med diverse praktiske opgaver, f.eks. transportere kørestolsbrugere, højtlesning for børn og ældre, vise vej til afdelingerne, være behjælpelig med at foretage telefonopkald, underholde/lege med medfølgende børn samt berolige og støtte patienter og pårørende. Patientstøtterne går ofte sammen 2 og 2 i vagter af 4 timer i ugens første 5 dage.

Socialt iværksætteri

Antallet af sociale iværksættere og socialøkonomiske virksomheder vokser støt, og erfaringerne er positive. Sociale iværksættere er mennesker, der ikke starter en virksomhed for at tjene penge, men for at løse et socialt problem på en ny måde.

Derfor bidrager de sociale iværksættere til at fastholde og udvikle et socialt inkluderende samfund og til at fremme aktivt medborgerskab.

EKSEMPEL

Specialisterne

Specialisterne er en socialøkonomisk virksomhed, som på markeds-mæssige vilkår leverer uddannelse, kompetenceafdækning og erhvervsydelse baseret på styrkerne hos mennesker med autismespektrumforstyrrelser. Hos specialisterne anvender de disse menneskers særlige kompetencer til f.eks. at teste produkter for Lego, og de løser en stor social opgave ved at give de ansatte et udfordrende liv, hvor der er brug for deres indsats.

Det er væsentligt at understrege, at virksomhederne har en vigtig opgave i forhold til at inkludere borgere på kanten af arbejdsmarkedet og et medansvar for at sørge for at fastholde dem på arbejdsmarkedet. Mange virksomheder gør en stor indsats for en positiv samfundsudvikling. En social indsats og samfundsansvar kan også være med til at sikre virksomheden positiv udvikling og et godt omdømme. En anden gevinst ved at udvise samfundsansvar kan være, at virksomheden også bliver bedre til at fastholde og rekruttere medarbejdere.

EKSEMPEL

TidsBanken

TidsBanken er et partnerskab mellem TDC, Dansk Røde Kors og Kræftens Bekæmpelse. TidsBanken giver medarbejdere i TDC mulighed for at bruge 8 arbejdstimer om året på frivilligt socialt arbejde.

TidsBanken startede i 2001 og var oprindeligt et samarbejde mellem TDC og Børns Vilkår. I perioden 2001-2006 er der brugt ca. 4500 medarbejder-timer på aktiviteter for Børns Vilkår. I 2007 kom Dansk Røde Kors og Kræftens Bekæmpelse med i partnerskabet. I 2010 gennemfører TDC kampagnen "Os der hjælper", der skal udbrede kendskabet og brugen af TidsBanken blandt TDC's medarbejdere.

Regeringen ønsker at stimulere denne udvikling. Det skal dels ske ved at understøtte forhold, som direkte bidrager til succeser i den socialøkonomiske sektor, og dels ved at fjerne barrierer for sektorens vækst og udvikling. Med nye initiativer på området vil regeringen derfor:

- Medvirke til at skabe gode rammer for at socialt iværksætteri fremmes, og at socialøkonomiske virksomheder får gode vækstbetingelser.
- Medvirke til at den værdi, som sociale iværksættere og socialøkonomiske virksomheder skaber, bedre anerkendes og dokumenteres.

Initiativer

Fremme af socialt iværksætteri: Målet er dels, at stadig flere sociale iværksættere og socialøkonomiske virksomheder virkeliggør nyskabende og økonomisk bæredygtige idéer og produkter til gavn for socialt udsatte borgere og samfundet, og dels at værdien af deres indsatser bedre dokumenteres. Initiativer på området skal derfor understøtte de forhold, som direkte bidrager til succes i den socialøkonomiske sektor, og fjerne de barrierer, som hæmmer sektorens vækst og udvikling.

- 1. Vejledning:** Vejledning om opstart og drift af socialøkonomiske virksomheder skal målrettes de sociale iværksættere bedre. De gode ideer skal ikke dø på tegnebrættet. Derfor skal Væksthusene have de rette værktøjer til at bistå de sociale iværksættere, så de sociale iværksættere lokalt kan få målrettet hjælp til de forretningsmæssige spørgsmål, som alle nye iværksættere står over for. Regeringen vil derfor afsætte midler til udvikling af et nyt værktøj målrettet sociale iværksættere.
- 2. Information og dialog:** Iværksætterkulturen skal styrkes – det gælder også området for socialt iværksætteri. Der er god fornuft i, at unge får øjnene op for, at her er et område med spændende udfordringer og karrieremuligheder. Samtidig skal stadig flere blive opmærksomme på mulighederne for at omsætte nytænkning på det sociale område til en bæredygtig virksomhed, mulighederne for at etablere partnerskaber med socialøkonomiske virksomheder mv. Derfor afsætter regeringen midler til generelle informationsaktiviteter mv.
- 3. Markedsadgang:** For at fremme sociale iværksættere og socialøkonomiske virksomheders markedsadgang vil regeringen samarbejde med relevante erhvervsorganisationer, virksomheder, frivillige organisationer, fonde mv. om udvikling af initiativer, som kan være med til at skabe stadig bedre vækstvilkår for sektoren. Regeringen vil bl.a. afsætte midler til udvikling af konceptet ”den sociale bundlinje”, afdække finansieringskilder og andre barrierer for vækst og bæredygtighed på området samt kapacitetsopbygge sociale iværksættere og socialøkonomiske virksomheder i forhold til at se og udnytte markedsmuligheder.

EKSEMPEL

Sociale hensyn i offentlige udbud

I princippet kan der tages sociale hensyn i alle faser af en udbudsproces. Lige fra valget af, hvilke varer og tjenesteydelser som myndigheden vil købe, til fastlæggelsen af vilkårene for, hvordan leverandøren skal udføre kontrakten. Men der er rammer for brugen af sociale klausuler i offentlige indkøbskontrakter. Sociale klausuler i offentlige udbud skal overholde fællesskabsrettens principper og bestemmelser. Det drejer sig blandt andet om princippet om ligebehandling, proportionalitet og ikke-diskrimination.

Indsatsområde 2

Fremme aktivt medborgerskab og frivillighedskultur

Sammenlignet med andre lande har Danmark et forholdsvist højt civilt engagement. Men i f.eks. Sverige og Norge, som vi ofte sammenligner os med, er der imidlertid flere, der yder en frivillig indsats end i Danmark.

Samtidig viser undersøgelser, at næsten halvdelen af de danskere, der ikke yder en frivillig indsats, gerne ville yde en frivillig indsats, hvis de blev opfordret til det. Der er således et stort potentiale for flere frivillige, som regeringen ønsker at bringe i spil. Det er regeringens mål at fremme en frivillighedskultur, hvor borgerne ser det som helt naturligt, at de, udover at arbejde og uddanne sig, også involverer sig aktivt i det danske samfund.

Regeringen lægger stor vægt på en stærk frivillighedskultur, fordi frivillighed udtrykker engagement og lyst til at bidrage. Og fordi frivillighed styrker sammenhængskraften i samfundet.

For de fleste danskere er de mange skrevne og uskrevne regler i civilsamfundet en selvfølgelighed. Men der er borgere – især nyankomne flygtninge, men også indvandrere og efterkommere – for hvem, det ikke er almen viden.

Frivilligt arbejde gavner både den, som giver, og den, der modtager. De personer, der modtager en frivillig indsats, har glæde af støtte, omsorg og frivilligt engagement i det hele taget. Det fremhæves ofte, at dét, at de frivillige netop gør noget frivilligt og dermed uden løn, har en selvstændig værdi for modtageren, der føler sig valgt til.

Og de personer, der yder en frivillig indsats, får personligt noget ud af indsatsen. Fordi, det bare er rart at give. Fordi, det sociale samvær er givende. Og endelig fordi, det kan skærpe faglige kompetencer hos den frivillige, der kan bruges i andre sammenhænge i livet og give adgang til nye netværk, der kan have en betydning for job- og uddannelsesmuligheder.

Regeringen vil derfor understøtte aktivt medborgerskab og en stærk frivillighedskultur ved bl.a. at synliggøre den frivillige indsats og opfordre til at yde en frivillig indsats.

Projekt frivillig

Projekt Frivillig er et tilbud til alle 250.000 elever på ungdomsuddannelser om at deltage i afgrænsede forløb af minimum 20 timers varighed med frivilligt arbejde i foreningslivet. Når forløbet er afsluttet modtager den unge et 'Frivilligbevis', som kan vedlægges deres eksamensbevis.

Citater fra frivillige om, hvorfor de laver frivilligt arbejde som led i Projekt Frivillig.

"Det er hele den der kliché med at hjælpe andre, men et eller andet sted, er det dét, som det handler om." Isabel Heller Sørensen, 17 år.

"Det kan godt være, det [Frivilligbeviset] ikke ændrer noget aktivt for mig, men det er en anerkendelse af det arbejde, jeg laver. Det vil alle måske ikke indrømme, at de har brug for, men det gør jeg." Christine Plesner, Helsingør Gymnasium.

Regeringen vil med et ambitiøst forskningsprogram skabe mere viden om den frivillige indsats på baggrund af bl.a. internationale erfaringer. Regeringen vil tage udgangspunkt i Frivilligrådets nye oplæg til en forskningsstrategi.

Forskning i Danmark

Den seneste større forskningsmæssige kortlægning af den frivillige indsats i Danmark blev gennemført i årene 2004-2006 som en del af et internationalt komparativt forskningsprogram (Johns-Hopkins projektet). Frivillighedsundersøgelsen, som den omtales i Danmark, omfattede tre delundersøgelser: 1) Befolkningens deltagelse i frivilligt arbejde, 2) Frivilligsektorens organisering og 3) Sektorens økonomiske og beskæftigelsesmæssige betydning.

Herudover er der igangsat en række enkeltstående undersøgelser om frivillighed på bl.a. Syddansk Universitet vedrørende kommunalreformens betydning for foreningslivet samt i SFI vedrørende etniske minoriteters frivillige engagement.

Vi skal også se ud over Danmarks grænser og lære af og få inspiration fra de gode erfaringer fra andre lande. De erfaringer, som vi kan omsætte til en dansk sammenhæng, vil indgå i regeringens videre arbejde med at styrke civilsamfundet.

I flere lande udgør civilsamfundet og udvikling af frivilligkulturen et centralt emne i forhold til både forskning og politik. I forhold til forskning gælder dette særligt i Norge og Sverige, hvor der kan søges inspiration. Et andet eksempel er Storbritannien, hvor forståelsen af frivillighedskulturen i høj grad kobles til medborgerskabet og lokalsamfundet.

Den britiske premierminister David Cameron og "The Big Society"

I Storbritannien handler den nuværende britiske premierminister David Camerons vision overordnet om, at staten skal trække sig tilbage og lade folket komme til. Målet er en kulturændring, hvor borgerne i deres hverdagsliv, husholdninger, lokalområder og på deres arbejde ikke altid vender blikket mod det offentlige, de lokale myndigheder eller regeringen for at finde svar på deres problemer. Men at borgerne i stedet føler sig frie og magtfulde til at hjælpe sig selv og deres medborgere i lokalsamfundet.

I anledning af EU's frivillighedsår sættes der i 2011 bl.a. fokus på oplysning i folkeskolen om medborgerskab og herunder bl.a. frivillighed. I forlængelse af regeringens handlingsplan: "En fælles og tryk fremtid" af januar 2009 styrkes undervisningen om disse emner i folkeskolen. Undervisningsministeriet har taget initiativ til at styrke undervisning i demokrati i bl.a. samfundsfag og historie. Undervisningsministeriet vil udbygge dette ved at udarbejde eksempler på tværfaglige undervisningsforløb med henblik på at fremme et aktivt medborgerskab blandt eleverne. Materialet lægges på www.emu.dk, Danmarks undervisningsportal. Derudover er der i august 2010 igangsat Netværket Medborgerskab gennem undervisning, der grundlæggende skal fremme demokrati og medborgerskabsundervisning via videndeling og metodeudvikling i grundskolen og ungdomsuddannelserne.

Regeringen ønsker også at styrke fokus på medborgerskab blandt de yngre børn ved at tage initiativ til, at der udarbejdes en læsevenlig børnebog, der målrettes netop de aldersgrupper, hvor værdier som medborgerskab og samfundssind formes.

I forbindelse med EU's frivillighedsår vil der, som en del af den generelle information om frivillighed, også være anledning til at synliggøre de regler, der gør sig gældende i forhold til at udføre frivilligt arbejde. Der lanceres en hjemmeside, som har fokus på frivillighedsåret og de forskellige aktiviteter i året. Her vil reglerne for udførelse af frivilligt arbejde også blive synliggjort.

Initiativer

Frivillig stafet kampagne på det sociale område: Der iværksættes en frivillig stafet kampagne, hvor borgerne opfordres direkte til at yde en frivillig indsats i deres lokalområde. Formålet med initiativet er at give borgere, der ikke yder en frivillig indsats, mulighed for at blive aktive samfundsborgere og dermed bl.a. styrke rekrutteringen. Al erfaring viser, at det er den personlige opfordring, som har størst effekt i forhold til rekruttering af nye frivillige. Kampagnen vil blive udviklet i samarbejde med Frivilligrådet, som har fokus på fremme af aktivt medborgerskab i deres reformoplæg.

Medborgerskab på dagsorden i 2011: EU's ministerråd har udpeget 2011 til europæisk år for frivilligt arbejde til fremme af aktivt medborgerskab. Hvert medlemsland, herunder Danmark, har forpligtet sig til at koordinere og gennemføre aktiviteter med fokus på frivillighed og aktivt medborgerskab i løbet af året. Det overordnede formål med året er bl.a. at skabe frivilligfremmende betingelser for civilsamfundet og øge synligheden af frivilligt arbejde i EU.

Som led i frivillighedsåret igangsættes en række aktiviteter i løbet af 2011 med henblik på at synliggøre den frivillige sektor og sætte medborgerskab i centrum. Aktiviteterne omfatter blandt andet følgende:

- Aktivitetspulje, som frivillige sociale organisationer kan søge.
- En hjemmeside, der bl.a. samler regeringens indsatser på hele frivilligområdet, stiller skarpt på en række aktuelle emner, samt giver foreninger, borgere mv. mulighed for at gøre opmærksom på en aktivitet, der afholdes i forbindelse med året.
- Iværksættelse af en frivillighedsdag (jf. initiativ nedenfor).
- En åbningskonference, der sætter fokus på frivillighed og aktivt medborgerskab.
- Udnævne frivillige ambassadører, som kan være med til at synliggøre den frivillige indsats.
- En afslutningsevent med mulighed for at fremhæve de særligt gode initiativer.

Socialministeriet vil i forbindelse med året samarbejde med Frivilligrådet om at sætte fokus på internationale erfaringer med bl.a. rekruttering af frivillige og fremme af aktivt medborgerskab.

En national frivillighedsdag i Danmark: Med start i EU-året iværksættes en frivillighedsdag. For at markere og anerkende frivilligheden tages der initiativ til en tilbagevendende national frivillighedsdag. Målet er bl.a. at synliggøre det frivillige arbejde og give borgere, der ikke i forvejen yder en frivillig indsats, mulighed for at være frivillig for en dag.

Børnebog om medborgerskab og frivillighed: Der udgives en børnebog målrettet de yngre børn. Formålet er, at børnene på et tidligt tidspunkt i deres liv skal vide mere om værdier som medborgerskab og samfundssind.

Forskningsprogram: Regeringen vil bl.a. inspireret af Frivilligrådets forskningsoplæg tage initiativ til, i dialog med relevante aktører, herunder Frivilligrådet, at iværksætte et forskningsprogram. Formålet er at udarbejde en mere strategisk og langsigtet forskningsplan på det frivillige område. Der er stort behov for at følge nye tendenser både på individ, organisations- og samfundsniveau. Som en del af forskningsprogrammet er det væsentligt også at inddrage den internationale viden og forskning på området. Derudover er der behov for et fokus på praksisforskning. Et mål er således, at der i samarbejde med kommuner og frivillige organisationer gennemføres forskning, som umiddelbart kan anvendes af kommuner og organisationer. Denne forskning vil yderligere understøtte det strategiske sigte at identificere områder, hvor brug af frivillige og private kan styrke den sociale indsats.

Indsatsområde 3

Styrke de frivillige organisationers virke

De frivillige organisationer står i dag over for en række udfordringer. Flere frivillige organisationer varetager i dag opgaver i tæt samarbejde eller partnerskaber med forskellige interessenter. Endvidere er interessen for at inddrage de frivillige organisationers indsats og arbejde i et tættere samspil med de offentlige tilbud støt stigende. Og endelig er der i de senere år kommet mere fokus på effekten af sociale indsatser.

Det stiller større krav til organisationernes kompetencer i forhold til det offentlige. Det kan bl.a. være i forhold til finansiering, hvor der er behov for at styrke organisationernes kompetencer i forhold til fundraising.

Organisationerne udfordres også fra de frivilliges side. På den ene side er der opstået en ny generation af såkaldte projektfrivillige, der i højere grad ønsker at yde en frivillig indsats i en afgrænset periode. På den anden side ønsker andre frivillige at være en del af et længerevarende forløb, der også kan bidrage til at udvikle de frivilliges kompetencer.

Mangfoldigheden af tilbud giver borgere, der ønsker at yde en frivillig indsats, mulighed for at vælge den organisation eller indsats, der står mål med netop borgerens egne ressourcer og engagement, men det stiller også krav til organisationerne.

Det kan f.eks. være i forhold til rekruttering. Nogle frivillige organisationer peger på, at ikke alle kan være frivillige, de stiller høje krav til deres frivillige og sorterer meget kontant i gruppen af interesserede. Andre lægger derimod vægt på og har mulighed for en mere åben tilgang til kompetencer og motivation for frivilligt engagement.

Det gælder også i forhold til fastholdelse, hvor det fremhæves fra de frivillige organisationers side, at det skal være ukompliceret at yde et frivilligt stykke arbejde. En del frivillige risikerer at miste engagementet og falde fra, hvis det bliver for kompliceret eller for uorganiseret. Også det sociale fællesskab mellem de frivillige fremhæves som en faktor for fastholdelse.

De frivillige organisationer kan styrkes ved at fokusere på mangfoldighed blandt frivillige. Mangfoldighed skaber mulighed for at tænke anderledes, se nye muligheder og løsninger samt appellere bredere og tiltrække flere frivillige og brugere.

EKSEMPEL

Livslinien

Livslinien er et eksempel på en frivillig organisation, hvor der er høje krav til de frivilliges engagement og kompetencer. Livslinien er en humanitær organisation, der forebygger selvmord og selvmordsforsøg. Kerneydelsen er anonym telefon- og netrådgivning til selvmordstruede mennesker, pårørende og efterladte. Al rådgivning varetages af Livsliniens frivillige rådgivere. Hos Livslinien er der særligt fokus på uddannelse af de frivillige, som gennemgår et omfattende uddannelsesprogram, inden de tager deres første telefon i rådgivningen.

Regeringen ønsker derfor at iværksætte en målrettet indsats for at styrke de frivillige organisationers kompetencer i forhold til rekruttering, fastholdelse og fundraising. Derfor afsættes der 2 mio. kr. årligt i 2011-2014 målrettet rekruttering, fastholdelse og fundraising udover den eksisterende uddannelsespulje på 11 mio. kr. i 2011. Endvidere ønsker regeringen at imødekomme et stærkt ønske fra de frivillige organisationer om bedre tilgængelig og opdateret viden om de frivillige foreningers tilbud ved at udvikle en foreningsdatabase over frivillige organisationer.

De frivillige organisationer kan også opleve barrierer for, hvilke opgaver de som organisationer kan beskæftige sig med. Fra de frivillige organisationers side har det været nævnt, at en række regler opleves som unødigt begrænsende, herunder f.eks. hygiejneregler og krav til dokumentation af indsatsen, der ydes for offentlige midler. Regeringen har allerede opnået resultater f.eks. med frivillige, der kan tage hjemmebagt kage med til kirkekaffen uden at være registreret hos fødevareregionen. I øvrigt arbejder regeringen fortsat med mulighederne for at begrænse sådanne barrierer.

Initiativer

Målrettet kompetenceudvikling i forhold til rekruttering, fastholdelse og fundraising: Der afsættes midler fra og med 2011 med henblik på målrettet at styrke organisationernes kompetenceniveau i forhold til rekruttering, fastholdelse og fundraising.

Styrket samarbejde mellem frivillige foreninger: Der er et ønske fra en række organisationer om, at der i højere grad videndes og samarbejdes på tværs af socialområdet, idræts- og kulturområdet. Formålet er at styrke den allerede eksisterende indsats ved videndeling samt at åbne for udvikling af nye indsatsområder på tværs af tilbud, f.eks. sundhedsfremme, integration og beskæftigelse. Frivilligcentre spiller en central rolle lokalt og kan indgå som formidler og facilitator i forhold til et øget samarbejde på tværs af foreninger. Socialministeriet vil derfor i samarbejde med Landsforeningen for Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe) arrangere 5 regionale workshops for landets frivilligcentre med fokus på, hvordan frivilligcentre kan være med til at sikre et styrket samarbejde foreningerne imellem.

Udvikling af en foreningsdatabase over frivillige organisationer: Der er et stort behov for viden om, hvilke organisationer der eksisterer i Danmark, og hvad deres spidskompetencer er – det er både i forhold til den enkelte borger, kommunerne og organisationerne imellem. Formålet er at skabe en digital platform, hvor det er nemt at finde vej blandt de mange tilbud, som eksisterer i dag. Der bygges videre på eksisterende data (f.eks. de kommunale vejvisere) og udvikles en tidssvarende foreningsdatabase.

Initiativet skal bl.a. bidrage til, at de mange initiativer, der eksisterer i dag, bliver mere synlige for borgerne, det offentlige og de frivillige organisationer samt åbne for, at det bliver lettere at finde lignende tilbud og dermed mulige samarbejdspartnere for organisationerne.

Indsatsområde 4

Styrke det tværgående samarbejde

Regeringen ønsker at styrke samarbejdet mellem kommuner, erhvervsliv og frivillige organisationer.

De frivillige organisationer indgår ofte i et tæt samarbejde med den offentlige sektor. Det gælder både samarbejdet med offentlige myndigheder og samarbejdet med leverandører af offentlig service. De frivillige organisationer indgår ligeledes i samarbejde med det private erhvervsliv. Og endelig indgår de frivillige organisationer i samarbejde med både den offentlige sektor og det private erhvervsliv.

Et velfungerende samarbejde er afgørende for at opdyrke nye områder, hvor de frivillige kan spille en rolle og for at sikre fortsat innovation og udvikling i den sociale indsats. På baggrund af udvalget om sammenhængende kommunale frivillig-politikker er der udarbejdet en række anbefalinger til, hvordan samarbejdet mellem kommuner, erhvervsliv og frivillige kan styrkes. Regeringen vil derfor bl.a. med afsæt i disse anbefalinger iværksætte en række initiativer, der har til formål at styrke dette samarbejde.

EKSEMPEL

Projekt Ældres Netværk

Projekt Ældres Netværk er et projekt, som har til formål at sætte skub i endnu flere tiltag, aktiviteter mv., der kan nedbringe ensomheden blandt ældre. Projektet er startet i 2007 som et initiativ fra Folkesundhed København. Projektet er etableret som et partnerskab mellem 9 parter. De 9 parter i projektet er udover Københavns Kommune en række frivillige organisationer. Projektet kører til og med 2010, hvorefter erfaringerne – gode som dårlige – opsamles og bringes med i det videre samarbejde mellem det offentlige og de frivillige organisationer.

Kommunerne varetager størstedelen af de borgernære velfærdsopgaver og har med kommunalreformen fået ansvar for den borgerrettede forebyggelse. Derfor er det særligt i kommunerne, at der er et stort potentiale i at inddrage lokale aktører fra den frivillige og private sektor i forskellige typer sociale indsatser. Samarbejdet sker allerede i dag i kraft af bl.a. § 18 i serviceloven, der lægger op til samarbejde mellem kommunerne og de frivillige sociale foreninger.

Selvom samarbejdet fungerer godt mange steder, er der behov for, at flere kommuner bliver endnu bedre til at inddrage, støtte og anerkende de frivillige foreninger lokalt. Dette udgør også et ønske fra mange foreninger og organisationer, som udfører en indsats på det sociale område. Omvendt er der også behov for, at de frivillige organisationer bliver bedre til at gøre opmærksom på sig selv, og hvad de gerne vil indgå i samarbejde omkring.

EKSEMPEL

Somalisk forening og frivillige er brobygger

Kolding Kommune indgik samarbejde med den lokale somaliske forening med det formål at styrke den somaliske gruppes tilknytning til det danske samfund og til arbejdsmarkedet.

De somaliske frivillige fik skabt et gensidigt tillidsforhold mellem ansatte på jobcentret og somaliere og fik derved fjernet en række misforståelser, der blandt andet skyldtes stereotype opfattelser hos begge parter om den anden. Resultatet af samarbejdet har været, at 17 somaliere er kommet i job. En indsats kommunen ikke tidligere var lykket med.

En generel barriere i forhold til samarbejdet på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor er, at kommunerne og erhvervslivet mangler indsigt i, hvad de lokale frivillige foreninger kan, og hvordan de kan indgå i et samarbejde. Omvendt mangler de frivillige foreninger ofte viden om, hvordan de kommer i kontakt med kommuner eller erhvervslivet om etableringen af et samarbejde.

EKSEMPEL

Frivilligcenter Netvirket

Frivilligcenter Netvirket på Amager er et eksempel på en af de mange aktiviteter og roller, et frivilligcenter har. Frivilligcentret har formidlet og koordineret kontakten mellem en lokal virksomhed og et lokalt værested for psykisk handicappede. Virksomheden ønskede at levere frivillig arbejdskraft og økonomi til maling, pensler osv. til at sætte nogle lokaler i stand. Virksomheden ønskede at bruge energien på ét sted og hos én forening, hvor der var et behov for deres indsats. Frivilligcentret kender de lokale foreninger på Amager og ved, hvilke behov der er hos foreningerne og kunne derfor formidle kontakten til det lokale værested for psykisk syge, som fik forvandlet deres gamle slidte lokaler til et nyt og indbydende sted for de frivillige og brugerne af værestedet.

Udover det brede samarbejde er der også samarbejde mellem frivillige og fagprofessionelle på den enkelte arbejdsplads. Generelt fungerer samarbejdet mellem de frivillige og de fagprofessionelle godt på de enkelte arbejdspladser. Der kan imidlertid være behov for mere tydelige spilleregler for samarbejdet for at nedbryde den usikkerhed, der måske kan være forbundet med at inddrage frivillige på den enkelte arbejdsplads,

Der har i løbet af de seneste år også været et øget fokus på og interesse for samarbejdsmulighederne mellem virksomheder og den frivillige sektor. Der opstår flere og flere partnerskaber mellem virksomheder og frivillige organisationer. Traditionelt set har de to sektorer udfyldt meget forskellige roller i samfundet. Men via etableringen af partnerskaber er det muligt for de frivillige organisationer og virksomhederne at vende deres forskelle til fordele og i fællesskab opnå resultater.

Regeringen vil derfor sætte fokus på at inddrage andre aktører i den sociale indsats og bidrage til at sikre fortsat udvikling af samarbejdet på tværs af de forskellige sektorer.

Initiativer

Revitalisering af nationalt charter: Det anbefales i rapporten om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker, at det nuværende indhold i charteret for samspil mellem frivillige organisationer og det offentlige fra 2001 styrkes og udvikles ved at tydeliggøre rammerne for samarbejdet mellem den frivillige sociale sektor, den offentlige sektor og erhvervslivet. Målet med det nye charter er, at offentlige aktører fremover inddrager charteret i samarbejdet. For at sikre lokalt ejerskab til charteret både fra den frivillige sektor og fra kommunerne skal der igangsættes en række lokale og regionale arbejds- og dialogmøder, som har til formål at involvere de forskellige aktører i arbejdet med chartret. Aktører fra den frivillige såvel som den kommunale sektor vil blive inddraget i arbejdet. Desuden vil der være fokus på at facilitere implementeringsprocessen af chartret lokalt.

Behovet for at styrke dialogen og inddragelsen af frivillige og private aktører i den sociale indsats vil indgå som et særligt fokusområde i charteret. Der sættes blandt andet fokus på, hvordan kommunerne bedst inddrager og anvender de frivilliges spidskompetencer, på anvendelse af de gode eksempler på velfungerende samarbejder og endelig på forskellige typer af samarbejdsmodeller. Formålet er bl.a. at sikre en tidlig inddragelse af de frivillige organisationer i den sociale indsats.

Guide til partnerskaber mellem kommuner, frivillige foreninger og erhvervs-

livet: Som det både anbefales i rapporten om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker og i Frivilligrådets reformoplæg fra april 2010, er der behov for øget information om, hvordan partnerskaber kan etableres, og hvilke muligheder partnerskaberne eller andre typer af samarbejde indeholder. I samarbejde med relevante aktører vil der derfor blive udarbejdet to guider om etablering af partnerskaber. Disse målrettes:

- Frivillige organisationer og det private erhvervsliv.
- Frivillige organisationer og kommunerne.

Styrket netværk for kommunale frivilligkonsulenter: Med initiativet sættes der fokus på, hvordan de kommunale medarbejdere i praksis kan inddrage og etablere et samarbejde med civilsamfundet samt sikre sig viden om potentialerne i det lokale frivillige foreningsliv.

Retningslinjer for samarbejdet mellem frivillige og professionelle på arbejdspladser: Der rejses under tiden spørgsmål om grænserne mellem den indsats, de professionelle ansatte yder, og den indsats, de frivillige på en arbejdsplads kan bidrage med. Socialministeriet vil derfor i samarbejde med frivillige organisationer, regioner, kommuner, arbejdstagerorganisationer m.fl. udarbejde en overordnet ramme for, hvordan man får en lokal dialog i gang om frivillige på de arbejdspladser, som løser velfærdsopgaver. Arbejdet indebærer en række regionale og lokale workshops/dialogmøder, hvor der faciliteres en dialog om retningslinjer for samarbejdet.

Bilag 1

Puljer til Frivillige

Socialministeriet

- Pulje til frivilligt socialt arbejde (PUF): Formålet med puljen er at støtte frivilligt arbejde og projekter, som forebygger og afhjælper problemer for socialt udsatte mennesker. I 2009 var der 50 mio. kr. i puljen.
- Pulje til handicaporganisationer og handicapforeninger på det sociale område (LOTDSI), pulje til ældreorganisationer (LOTÆLDRE), pulje til landsdækkende frivillige sociale organisationer (LOTFRI) og pulje til særlige sociale formål (SÆRLIGSOC). Der udbetales hvert år tips- og lottomidler til driftsstøtte, som understøtter landsdækkende frivillige sociale organisationers, ældreorganisationers og handicaporganisationers almindelige arbejde samt midler til den frivillige indsats på socialområdet. I 2009 var der knap 166 mio. kr. i puljerne.
- Satspuljen: I satspuljeaftalerne for 2009 og 2010 er der afsat henholdsvis 163,9 mio. kr. og 282,5 mio. kr. over en fireårig periode til private ansøgere, herunder frivillige organisationer. Formålet er at udvikle og støtte en række initiativer og indsatser på det sociale område.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

- Finanslovstilskud til foreningers sundhedsfremmende og forebyggende driftsaktiviteter. F.eks. til Astma-Allergiforbundet, foreningen Sex og Samfund og Komiteen for Sundhedsoplysning samt foreninger, der oplyser om alkohol og HIV og andre seksuelt overførbare infektioner. I 2010 gives der i alt ca. 30 mio. kr. i tilskud.
- Tilskud til sygdomsbekæmpende foreningers drift og aktiviteter via tips- og lottomidlerne, i 2010 i alt ca. 47 mio. kr.
- Pulje til forsøgsvirksomhed i landdistrikterne og de små ø-samfund (Landdistriktspuljen): Puljen understøtter i vidt omfang frivillige foreninger og bliver bl.a. anvendt som tilskud til forsøgsprojekter, herunder fremme af levevilkår samt lokale kultur- og fritidsaktiviteter i landdistrikterne samt projekter i de små ø-samfund. Der er i 2010 til puljen i alt afsat 21,1 mio. kr. på finansloven.
- Satspuljemidlerne kan i mange tilfælde også søges af frivillige foreninger.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

- Pulje vedr. det frivillige integrationsarbejde og deltagelse i idræts- og foreningslivet: Puljen er et satspuljeinitiativ i perioden 2007-10. Formålet er at få flere med anden etnisk baggrund end dansk til at deltage i idræts- og foreningslivet. Der er i 2010 afsat 4 mio. kr. dertil.
- Pulje vedr. samarbejde om videreførelse af det frivillige integrationsarbejde: Puljen er et satspuljeinitiativ i perioden 2010-2013. Formålet er at støtte op om den velfungerende integrationsindsats, der allerede pågår i idræts- og foreningslivet, de frivillige organisationer, de etniske minoritetsforeninger og lokale frivilligrupper. Der er afsat 20-24 mio. kr. årligt. Hovedparten af midlerne er øremærket til Dansk Flygtningehjælp, Get2Sport og KVINFO.
- Pulje vedr. foreningsmentorere: Formålet er at understøtte deltagelse af unge med tokulturel baggrund i det brede danske foreningsliv via rekruttering og uddannelse af foreningsmentorere. Der er afsat i alt 2,6 mio. kr. dertil i 2010.
- Pulje vedr. samarbejde ml. virksomheder og civilsamfund om integrationsindsatsen: Formålet er bl.a. at fremme mødet mellem nydanskere og borgere, der er tilknyttet det lokale erhvervsliv. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration forventer at indgå aftale med 2-4 interesseorganisationer i 2010, som kan bevilliges op til 1 mio. kr. pr. projekt.

Kulturministeriet

- Pulje til landsdækkende almennyttige organisationer: Der ydes driftsstøtte til humanitære, kirkelige, mellemfolkelige og almennyttige organisationer. I 2009 blev der uddelt i alt 42,5 mio. kr.
- Pulje til humanitære, velgørende og andre almennyttige konkrete formål: Sigtet med puljen er at støtte foreninger med almennyttigt, humanitært og velgørende arbejde. Der gives støtte til anskaffelser af f.eks. kontormaskiner mv., projekter og aktiviteter. I 2009 blev der uddelt knap 8 mio. kr.

Undervisningsministeriet

- Pulje vedr. undervisnings- og folkeoplysningsområdet (tips- og lottomidler): Formålet er at støtte aktiviteter og nye tiltag inden for undervisnings- og folkeskoleområdet gennem projekttilskud. Der er udbetalt godt 26 mio. kr. i 2010.

Appendiks

Ordliste

I civilsamfundsstrategien anvendes en række begreber.

Civilsamfund

Der findes ikke en entydig definition af civilsamfundet. I civilsamfundsstrategien benyttes civilsamfund som en fællesbetegnelse for de aktører og grupperinger, som eksisterer imellem og uafhængigt af privatsfæren, markedet og det offentlige i et demokratisk samfund. Grænserne mellem de forskellige sfærer er dog ofte ikke helt klare, og mange aktiviteter i samfundet går på tværs heraf. Der er tale om formelle og uformelle foreninger, grupper, interesseorganisationer, netværk etc., som har ét formål i livet – og det er at repræsentere en gruppe af befolkningens interesse. Det drejer sig ofte om helt forskellige og ofte modsatrettede interesser og værdier.

Frivilligt

At en indsats er frivillig betyder, at:

- Indsatsen udføres uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang. En person må ikke kunne trues med økonomiske eller sociale sanktioner, hvis vedkommende ikke længere ønsker at udføre opgaven.
- Indsatsen er ikke-lønnet. Der kan dog ydes godtgørelse for omkostninger, for eksempel i forbindelse med transport samt symbolske betalinger.
- Indsatsen udføres over for andre end familie og slægt. Eksempelvis hører almindeligt husholdningsarbejde og omsorg over for familiemedlemmer ikke ind under definitionen af frivilligt arbejde.
- Indsatsen skal være til gavn for andre end én selv og ens familie, dvs. at det er den værdi, arbejdet har over for andre, der gør det til frivilligt arbejde. Det betyder også, at det afgrænses fra ren deltagelse i en selvhjælpsgruppe.
- Indsatsen er af formel karakter, dvs. at der skal være tale om en vis grad af organiseret, struktureret eller aftalt frivilligt arbejde, som er forskellig fra almindelig hjælpsomhed af spontan og uformel karakter. Det kan være spontane handlinger som f.eks. at slå græs for naboen eller handle ind for den ældre mand i opgangen.

(Bet. nr. 1332: Betænkning om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund, 1998)

Frivillig social indsats

Det er vanskeligt at afgrænse det sociale område. Derfor er det også vanskeligt at afgrænse, hvornår en frivillig indsats har et socialt sigte. Bredt kan en frivillig social indsats defineres som handlinger, der sigter mod at give enkelt individer eller grupper en øget velfærd og omsorg eller mod at løse velfærdsproblemer. En frivillig social indsats kan således gå på tværs af sektorer og foregå i regi af f.eks. en boligsocial, sundheds- eller integrationsindsats.

(Bet. nr. 1332: Betænkning om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærds-samfund, 1998)

Den frivillige sociale sektor

Den frivillige sociale sektor er en samlet betegnelse for den frivillige indsats, de frivillige organisationer og for de aktiviteter, som frivillige organisationer driver, hvad enten det sker med frivillig arbejdskraft eller med lønnet arbejdskraft, og som foregår inden for det sociale område.

Eksempler på frivillige sociale aktiviteter:

I forlængelse af de ovennævnte definitioner af den frivillige sociale sektor kan der, inden for definitionens rammer, nævnes en række konkrete aktiviteter, som er eksempler på frivillige sociale aktiviteter:

- rådgivninger, f.eks. telefonrådgivninger
- besøgsvennetjenester
- støtte- og kontaktpersoner på frivillig basis
- ledsageordninger på frivillig basis
- frivilligcentre og kontaktsteder
- foreninger, der organiserer selvhjælpsgrupper
- forskellige former for aflastningstjenester for pårørende mv.
- krisecentre, f.eks. kvindekrisecentre
- sociale caféer, væresteder og andre samværsaktiviteter
- sociale aktiviteter, f.eks. med truede unge eller etniske minoriteter eller i boligområder
- brugerorganisering, f.eks. for hjemløse eller mennesker med misbrug

(Bet. nr. 1332: Betænkning om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærds-samfund, 1998)

Frivillig organisation eller forening

En frivillig organisation eller forening har følgende kendetegn:

- Den er frivilligt grundlagt, dvs. at den ikke må være fastlagt i lovgivningen, og organisationen skal kunne beslutte at nedlægge sig selv.
- Dens primære formål er ikke at skabe overskud (organisationen skal være »non-profit«), og et evt. overskud må ikke udloddes til »ejerne«, f.eks. foreningens medlemmer, men skal investeres i opfyldelse af organisationens mål.
- Den frivillige indsats er en betydningsfuld del af organisationens grundlag. Mindstekravet er, at bestyrelsen yder en ulønnet, frivillig indsats.
- Der er frivilligt medlemskab.

(Bet. nr. 1332: Betænkning om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund, 1998)

Socialt iværksætteri

Er en person eller gruppe, der arbejder for at etablere en socialøkonomisk virksomhed, men enten endnu ikke har etableret virksomheden eller endnu ikke har afsluttet startfasen.

Socialøkonomisk virksomhed - en not-for-profit virksomhed

En socialøkonomisk virksomhed er overordnet kendetegnet ved, at den:

- Har et socialt, sundheds- og eller miljømæssigt formål
- Har et salg af ydelser og / eller produkter
- Geninvesterer et eventuelt overskud i virksomheden og formålet
- Er organisatorisk uafhængig af den offentlige sektor
- har et CVR-nr.

CSR

Virksomheders samfundsansvar – også kaldet Corporate Social Responsibility (CSR) – er et begreb, der bruges om virksomheders frivillige arbejde med sociale, etiske og miljømæssige forhold. Arbejdet med CSR betegnes ofte også som bæredygtighed, den tredje bundlinje, etisk regnskab m.v.

Civilsamfundsstrategi

Oktober 2010:31

Henvendelse om udgivelsen kan ske til:

Socialministeriet

Holmens Kanal 22

1060 København K

Telefon 33 92 93 00

E-mail sm@sm.dk

www.sm.dk

ISBN elektronisk publikation

978-87-92480-82-8

Design BGRAPHIC

Publikationen kan hentes på

www.sm.dk

